

Bc. Andrea Müllerová:

Estonské novopohanství

Posudek vedoucího diplomové práce

Na první pohled čtenáře této diplomové práce odradí pravopisné, gramatické, stylistické a terminologické chyby a nejasné formulace. Jako příklady lze uvést na více místech výrazy "luteránství", "luteránská církev" ap. místo správného „luterství“, „luterská církev“. Nejasná je formulace např. o dvou pravoslavných církvích, že "přesáhly svou stotisícovou základnu" (s. 15). Zásadní pravopisná chyba, která se nesmí vyskytnout u religionisty v magisterském stupni studia je označování náboženské příslušnosti velkými začátečními písmeny (mj. „... *Baptisty, ... Adventisty, Metodisty...*“, s. 16). Školácké pravopisné chyby, např. "se jednotlivé kategorie... změnil" (s. 17), "Pokud bychom... rozdělily..." (tamtéž) znehodnocují práci, protože na konci vysokoškolského studia ukazují nezvládnutí látky základní školy. Vyskytují se neopravené překlepy, např. „*Rané křesťané slovo paganus...*“ (s. 33)

Pokud jde o obsahovou stránku práce, na jejím okraji se vyskytují různá neodůvodněná tvrzení, např. hypotéza ohledně vysokého počtu odmítnutých odpovědí na otázku o náboženské příslušnosti v českém sčítání lidu r. 2011, že se v této kategorii nachází mnohem více dětí. Metodika sčítání je taková, že za sebe odpovídají zletilé osoby, za mladší, tedy za děti, odpovídají zákonní zástupci, tedy obvykle rodiče. Tak je to ve všech kategoriích, tedy i u těch, kteří na otázku po příslušnosti nějak odpověděli.

Okrajová nepřesnost je i ve slovním spojení "právní subjekt" na s. 25. Existují *právní subjekty dvojího typu, fyzické osoby a právnické osoby.*

V části 2.1. Teoretické a terminologické vymezení (od s. 29) tradice následuje po 4 řádcích uvedení povrchní a nepřesný popis koncepce tradice a náboženství podle S. N. Balagangadhary. Autorka např. píše, že v římském předkřesťanském světě se nediskutovalo o existenci či neexistenci bohů, opak je však pravdou. Tradici charakterizuje tím, že se jednalo „o zvyky, obřady a rituály děděné od předků daného lidu se svou historií a jazykem“, přičemž historie jako zkoumání minulosti na základě kritické práce s prameny je spíše protikladem tradice. Proti svébytnosti náboženství autorka argumentuje tím, že „nešlo o pravdivost víry“, přičemž je čirá svévole klást nárok na pravdivost víry jako definiční znak náboženství. Dále píše, že „nebylo potřeba žádné legitimace“ bez vysvětlení, co tím míní. I další odstavce jsou těžko pochopitelné. Např.

na s. 30 píše o křesťanství: „*Tam bylo praxe – dogma stěžejní.*“ Tato věta nedává žádný smysl. Tvzení, že křesťané „*vznesli nárok, že dogma bylo ještě starší, než tradice*“, je naprosto neodůvodněné.

V kapitole 2.3. *Pohanství* se tvrdí, že slovo *paganus* bylo označení pro ty, kdož následují jiné tradice či náboženství než křesťanství a Ježíše Krista, což je nevýstižné, protože tak nebyli označováni Židé.

V kapitole 2.5 autorka tvrdí o dnešních následovnicích předkřesťanských tradic, že „*nesouhlasí s touto ‚novostí‘*“, přitom se však oni sami označují za *novopohany*. Skutečnost je zřejmě diferencovanější.

Lze shrnout, že teoretická část práce obsažená v kapitolách 1 a 2 je zpracovaná povrchně, bez kritického posouzení pramenů, nedůsledně a že tvoří nejslabší část práce. V kapitole 3 věnované pramenům studentka klidně dál v ostrém rozporu s teoretickou částí používá tradičním způsobem pojmy náboženství a víra, které předtím zpochybňuje.

Ke kapitole věnované historii nemám věcné připomínky, pouze podotýkám, že i tam se vyskytují nevhodné formulace a chyby pravopisné, gramatické a stylistické, např. název kapitoly 4.4. „*Osvícenství a Estonský nacionalismus*“ (s. 52) nebo 4.6. „*Estonsko pod vládou sovětského svazu*“ (s. 56) a opakovaně táž chyba i v textu kapitoly. Přínosný je popis současné estonské situace v kapitole 5. Ta obsahuje pravděpodobně informace zcela nové v českém prostředí.

Část, již autorka označuje jako praktickou, od s. 68 je třeba hodnotit jako rozporuplnou. Za pozitivní je třeba označit to, že část průzkumu proběhla v Estonsku, dále že referování o výzkumu je přehledné, opatřené kvalitními grafy a tabulkami. Za problematické je nutno označit vyvozování jakýchkoli obecných tvrzení o postojích Čechů a Estonců. Výzkum referuje jen o zkoumané skupině, nikoli o postojích obyvatelstva. Vzorek nelze pokládat za reprezentativní. Na úrovni bakalářské práce by nebylo možno provést výzkum, který by něco vypovídal o postojích obyvatelstva. Dále je problematický výběr lidí podle *národnosti*. Národnost je vágní a subjektivní kategorie, v obou zemích žijí lidé různé národnosti. Zdá se, že autorka ne zcela odlišuje národnost a státní příslušnost, i když v případě Estonska je si vědoma významného podílu etnických Rusů na celku obyvatelstva.

V úvodu k praktické části jsou uvedeny dvě výzkumné otázky, které spolu nesouvisí, jedna (pro Čechy a pro Estonce) směřuje ke znalostem výsledků sčítání lidu a jiných výzkumů o úrovni religiozity v jejich zemi. Druhá se týká nejvyšší úcty a respektu

k přírodě, což vzhledem k tomu, že jde o úctu „nejvyšší“ by mohlo naznačovat vazbu na předkřesťanské tradice spojované právě s rituály týkajícími se přírody.

V této části autorka referuje o širším okruhu otázek, než jsou ty, které formuluje na začátku, a právě srovnání estonských a českých údajů u těchto jakoby okrajových otázek, které však byly doporučovány i při konzultacích, přináší zajímavé výsledky.

Kapitola 6.6 (od s. 76) má v názvu falzifikaci hypotéz. Autorka je si vědoma, že vzorek je malý a pouze ilustrativní a chápe, že pouze v tomto smyslu lze mluvit o potvrzení nebo vyvrčení hypotéz. Jinde však má tendenci používat obecné formulace o postojích českých a estonských obyvatel.

U druhého výzkumu popsaného v kapitole 7 od s. 77 je nejasně formulovaná otázka (2). Autorka slibuje prozkoumat, zda bylo bráněno dvěma zmíněným hnutím v dodržování jejich tradic v průběhu historie, ve skutečnosti však zkoumá názor respondentů na toto téma, což je podstatný rozdíl. Krom toho o výsledcích tomto tématu referuje jen jaksi mimochodem ve dvou větách bez kvantitativních údajů. Jinak tato část výzkumu obsahuje pozoruhodné ilustrace sebepochopení příslušníků sledovaných hnutí.

Autorka práce nedodržuje zásady bibliografického přehledu na konci práce. Nejasné je členění na primární a sekundární zdroje. Týká-li se práce podle názvu estonského novopohanství, byla by primární literaturou literatura z tohoto prostředí. Autorka tam začleňuje internetové zdroje o religiozitě a rozhovory s respondenty. U sekundární literatury, pokud jde o monografie, není vhodné uvádět čísla stránek, ty se uvádějí v poznámkách pod čarou. Chvályhodné je použití zdrojů kromě češtiny a angličtiny i v estonštině.

Lze shrnout takto: Vedle zmíněných silných stránek obsahuje práce významné koncepční a formální nedostatky. Práci lze doporučit k obhajobě, nelze však navrhnout známu lepší, než 3 dobře, pokud autorka uspokojivě při obhajobě neodpoví na námitky.

Vypracoval: Ivan Štampach

